

KARJALANKANNAS

Pieni linja-auto vaappuu ja tärisee jäätä polanteisella pimeällä tiellä. Auton pyöreät ulkokulmat ovat saman malliset kuin mustalla aamutaivaalla seilaavat vaaleanharmaat pilvenhattarat. Ja kuten pilvet tuulettomalla taivaalla, pikkubussikin taivaltaa eteenpäin hitaasti, mutta sinnikkäästi.

Tärinä ja pomputtelu painavat lottalakkaa pikkuhiljaa Maria Jaalan silmille. Hän kohentaa sitä nostamalla lippaa ja vilkaisee samalla ikkunasta ulos. Auton valot eivät ole päällä, vaikka hyvät parikymmentä kilometriä omalla puolella rintamalinjaa ollaankin. Mahdollisesti yli pyyhkäiseville lentokoneille on turha tienoota valaista. Kuskia pimeys ei näköjään haittaa. Lumihangen kajossakin Maria näkee, että auto pysyy tiellä, vaikka perä heittää pahasti. Vaalea, lapsenkasvoinen korpraali veivaa rattia isossa kaarella. Vaihdelaatikko korahtaa uhkaavasti, kun kuljettaja vaihtaa pienemmälle.

Maria vilkaisee taakseen nähdäkseen, onko potilailla kaikki hyvin. Linja-autoon on jätetty penkkiparit vain kahteen riviin auton etuosaan käytävän molemmin puolin. Loput penkit on irrotettu, ja niiden tilalle on rakennettu kerroslavetit haavoittuneiden kuljetusta varten. Kaikki neljä lavettia ovat täynnä samoin kuin penkitkin. Yhdistetty loma- ja sairaankuljetusbussi ei ehdi ajella tyhjänä. Tosin loma on tässä yhteydessä vähän liian suuri sana. Tästä sodasta juuri kukaan ei ole lomaillemaan ehtinyt.

Nämä miehet ovat lievemmin loukkaantuneita, kuka milläkin tavalla. He ovat menossa lähinnä vain tarkastukseen ja tarkempiin tutkimuksiin ja palaavat mitä pikimmin takaisin rintamalle. Itse he kuitenkin kokevat matkan lomana.

Maria kääntää katseensa takaisin valkoiseen maisemaan. Täällä metsäinen maasto näyttää vielä ehjältä. Puut seisovat ryhti suorana puhtaan lumivaipan alla. Ne eivät näytä hammas- tikuilta likaisen harmaassa ja sirpaleiden repimässä maassa kuten rintamalinjalla. Tosin etulinjaan lotilla ei ole asiaa, ei edes Marian kaltaisilla lääkintälotilla. Mutta tarpeeksi hänkin on nähnyt. Maria värähtää tahtomattaan.

”Onko Teillä kylmä?” Marian vieressä käytävän puolella istuva eversti Erkki Rantamala kysyy kääntyessään kohteliaasti Marian puoleen.

”Ei”, Maria valehtelee.

Bussissa ei ole minkäänlaista lämmityslaitetta. Vain kuuma pakoputki kiertää osittain matkustamon tilassa ja tarjoaa vähäistä apuaan. Tosin Maria epäilee, että siinä on pieni halkeama jossain, koska pakokaasun haju tuntuu pistävänä nenässä. Halkeamat ja vuodot eivät olisi ihmekään näissä töyssyissä.

”Minä voin ihan hyvin”, Maria jatkaa. ”Mutta ehkä voisimme vaihtaa paikkoja? Minun olisi reunasta helpompi käydä tarkastamassa potilaiden vointia.”

Haavoittuneet ovat harvinaisen hiljaisia. Mutta heitä on silti – tai juuri sen takia – syytä käydä katsomassa säännöllisin väliajoin. Jotkut nukkuvat, toiset ovat tajuttomia. Kukaan ei tällä kertaa valita ääneen, joku vain nyyhkyttää unissaan.

Eversti nyökkää ja alkaa taitella syliinsä levittämiään peitekarttoja kokoon. Everstillä on pieni taskulamppu, jonka hän naksauttaa sammuksiin.

”Ilman muuta”, Rantamala sanoo sen näköisenä, että Maria arvelee hänen alun perinkin tarjonneen ikkunapaikkaa silkkaa kohteliaisuuttaan.

Rantamala nousee vähän kankeasti ylös ja siirtyy käytävälle tehdäkseen lotalle tilaa. Vuodet eivät ole kohdelleet hellästi niveliä, vaikka hän on viettänyt aikansa etupäässä sisätöissä. Eversti näyttää jäävän ihailemaan nuoren naisen heleää ihoa ja pyöreitä, punaisia poskia. Nenäkin on punainen, mikä on yleensä kylmetymisen merkki. Ja se pistää ehkä epäilemään, ettei lotta puhunut ihan totta siitä, ettei häntä palele.

Mariakin katsoo kohteliaasti everstiä kasvoihin punnertautuessaan penkiltä käytävään. Rehevien muotojensa takia hän joutuu vähän luovimaan ja kaartelevaan. Everstin harmaantuneet viikset täyttävät muhkeina nenän ja suun väliin jäävän alueen ja kaartuvat siitä vähän surullisen näköisinä suupielten yli alaspäin. Isoja silmälaseja ei voi sanoa symmetrisen pyöreiksi, mutta vähän sinne päin ne on muotoiltu, eikä niiden ohuita metallisia sankoja harmaiksi eikä ruskeiksi, mutta sinne päin nekin. Linssit ovat niin suuret, että peittävät harmaat kulmakarvat. Lasit seisovat tukevasti nenällä, jolla on kokoa ja näköä joka suuntaan. Näyttävien viiksien lisäksi satunnainen vastaantulija panisikin ensimmäisenä nenän everstistä merkille. Nenän iho näyttää siltä kuin siinä olisi pieniä kraattereita vierieressä. Sikarien ja alkoholin polttama iho on kirjava ja vähän turvonnut.

Mutta silmät tuikkivat Marialle lempeästi, kun eversti peruuttaa hymyillen käytävällä auton etuosaa kohti päästääkseen Marian ohi.

Maria tuntee eversti Rantamalan maineen. Tämän vierailu tukikohdassa oli suuri kunnia, ja tietysti siitä puhuttiin. Rantamala kuuluu ylipäällikkö Mannerheimin Mikkelin-päämajan esikuntaan. Tarkemmin sanoen sen toisen jaoston tiedusteluosastoon. Korkeasti koulutettuna Rantamala lienee aina pikeminkin ollut esikuntaeversti kuin taistelulentien koluaja.

”Kouluja käynyt älykkö, teoreetikko ja varovainen vaihtoehtojen puntaroija”, oli Marian ystävä ja ammattitoveri Helle

Haaga kuiskuttanut Marian korvaan, kun he olivat tukikohdassa menossa kättelemään everstiä.

Käytävällä kävellessään Maria ajattelee, että kylmä pakkasilma on oikeastaan raikastus. Jos bussissa ei olisi niin kylmä, pelkkä pakokaasun haju ei olisi ainoa ongelma. Kesällä täällä haisisi hiki, pesemättömät vaatteet ja veri. Niin ne haisevat nytkin, mutta vain vaimeana aavistuksena pakkasen metallisen tuoksun alta.

Sysipimeys alkaa hälvetä aamun sarastuksen myötä. Aurinko nousee tänäkin helmikuisena vuoden 1940 aamuna, vaikka epäilijöitä riittää joka ikinen ilta nukkumaan käytäessä.

Bussin käytävältä Maria näkee, kuinka he ohittavat vastaan tulevan hevosreen. Sen kyydissä on isoja säkkejä, luultavasti postia matkalla rintamalle. Maria nostaa kättään tervehdykseksi, mutta epäilee, näkikö hevoskuski häntä pimeässä bussissa.

Sitten Marian polvet ovat notkahtaa alta, kun linja-auto ajaa tavallista isompaan kuoppaan. Hän saa viime hetkellä kiinni potilasvuoteesta ja onnistuu istahtamaan sen reunalle vähän hengästyneenä. Hän tarkastaa lavitsalla makaavan tajuttoman miehen pulssin. Se on hyvin heikko. Miehen vatsaa peittää verinen side. Hän tuskin selviää vammoistaan, vaikka pääsisikin elävänä perille. Ehkä on onni, että hän on tajuton. Silloin ei tunne kipua.

Maria yrittää pitää ahdistuksensa kurissa, kuten ammattimaisen sairaanhoitajattaren tulee. Hän tarkistaa muidenkin potilaiden voinnin. Palaa sitten istumapaikalleen. Hänestä ei ole hyötyä, jos hän horjahtaa nurin ja taittaa nilkkansa.

Eversti siirtää uudelleen levittämiään peitekarttoja sivuun käytävän puoleiselta penkiltä tehdäkseen tilaa Marialle. Maria ei osaa arvata, minkä karttalehden päälle nämä suunnitelmat kuuluvat, eikä edes kysy, sillä ei eversti sitä hänelle kuitenkaan kertoisi. Mutta eversti näyttää tyytyväiseltä niihin, sen voi päätellä hymyrypyille vetäytyvistä silmäkulmista ja myhäilystä liikahtelevista viiksistä.

Maria istahtaa ja kietoo takkinsa liepeitä lämpimämmin polviensa ympärille.

”Yllättävän rauhallista oli tammikuussa”, Maria sanoo.

Ääni kuulostaa kovalta ja kimeältä hänen omiinkin korviinsa. Mutta hennolla äänellä ei saa linja-auton moottorin murinan ja rakenteiden kitinän ja narinan yli mitään kuuluville.

”Jaa’”, eversti vastaa ja sivelee viiksiään.

”Tai rauhallistahan ei ole enää koskaan. Mutta ei sentään niin pahaa rytinää kuin joulukuussa.”

”Ketähän siitä on kiittäminen?”

Maria on sen verran utelias, että päättää nostaa kissan pöydälle. Eversti vastaa hänelle tai sitten ei vastaa. Ei siinä sen pahemmin voi käydä.

”Puhutaan, että majuri Jang olisi käynyt tukahduttamassa jonkin kriisin Terijoella viime vuoden lopulla.”

Eversti yskähtää ja käyttää tilaisuuden hyväkseen peittääkseen nyrkillä osan kasvoistaan ja samalla ilmeensä. Hänen silmänsä ehtivät kuitenkin liikahtaa nopeasti Mariaan päin.

Yhyh, Maria ajattelee. Ei kovin hyvä pokerikasvo noinkin korkea-arvoiseksi upseeriksi.

Eversti kohottaa vähän iän harventamia kulmakarvojaan kuin hämmästellen toisen uteliaisuutta. Tai osuvaa arvausta. Nyt kulmakarvat nousevat silmälasien kehyksien ylle. Yksittäisten karvojen pituuteen eleyt vuodet eivät ole lyöneet armoitonta kirvestään yhtä paljon kuin tuuheuteen. Harvalukuiset karvat ovat pitkiä ja alkavat kihartua.

Rantamala sanoo: ”Minä luulen, että veli venäläinen pareminkin valmistautuu tulevaan. Viipuriin marssiminen ei onnistunutkaan muutamassa päivässä eikä Helsinkiin muutamassa viikossa.”

”Tavallaan ymmärrän venäläisten itsevarmuuden”, Maria vastaa. ”Jos olen oikein ymmärtänyt, Neuvostoliitolla on yli neljä ja puolisataa tuhatta sotilasta meidän kolmeasataa tuhatta miestämmme vastaan.”

Eversti puristaa komean nenänsä peukalon ja etusormen väliin. Hän näyttää tuskaiselta. Hetken Maria huolestuu hänen voinnistaan, mutta ymmärtää sitten tuskan olevan henkistä lajia.

”Enemmän. Luulen, että vihollisen miesvahvuus lähentelee kuuttasataa tuhatta. He ovat siirtymässä panssarit edellä -taktiikasta massavoiman käyttöön. Meillä on yhä miehiä ilman puukkoa kummempaa asetta. Panssarintorjunnasta, tykistöstä ja sen ammuksista on suurin pula.”

Panssarivaunuista puhumattakaan, Maria ajattelee, muttei viitsi lisätä everstin taakkaa sanomalla itsestään selvää ja kaikkien tuntemaa asiaa ääneen. Sen sijaan hän ajautuu kuuntelemaan käytävän toisella puolella istuvien sotilaiden juttelua. Vaikea sitä on välttääkään. Bussin melurajan ylittääkseen jokainen puhuja joutuu melkein huutamaan.

Eversti keskittyy taas tutkimaan peitekarttojaan, ja Maria tulee vilkkaiseksi hänen karttalaukkuaan. Pystymallinen, melkein puoli metriä korkea, vahvasta ruskeasta nahasta tehty laukku on Rantamalan jalkojen välissä. Sen läppä on käännetty auki. Eri-laisissa taskuissa näkyy kyniä, paperinpaloja ja mittauslaitteita. Yhden taskun kulmasta pilkistaa valokuvia.

Rantamala huomaa Marian katseen. Hän kyyristyy ja noukkii valokuvat sormiensa väliin.

”Ei taitaisi tehdä miehekästä vaikutusta, jos everstin karttalaukusta löytyisi lastenlasten valokuvia?” hän kysyy myhäillen Marialta.

Rantamala silittää sormellaan hellästi päällimmäistä kultakutrisen pikkupojan kuvaa. Ja sivelee sitten heti perään omia muhkeita viiksiään etusormella ja peukalolla suupieliä pitkin. Maria epäilee sen olevan keino peittää lempeä hymy.

Maria katsoo everstiä ilahtuneena silmiin. Ei tosiaan voi ulkonäön perusteella arvata, mitä kunkin ihmisen sisältä löytyy.

”Onko Teillä montakin lapsenlasta?”

”Kahdeksan.” Nyt Rantamala ei enää voi peittää hymyn kuulamista möreän viskibassonsa alta. ”Ja yhtä rakkaita kaikki.”

”Ohoh, onneksi olkoon.”

”Ja kun nyt alkuun pääsin, voin paljastaa Teille loputkin.”

Eversti longottaa karttalaukkua enemmän auki ja poimii isoimmasta taskusta nipun papereita. Hän silittää niihin ilmestyneet pari ryppyä pois ja antaa sitten paperit Marialle.

”Kallein aarteeni”, hän sanoo.

Maria selaa papereita. Niihin on lapsien innokkaalla tarmolla piirretty kaikennäköistä hevosista ja taloista aurinkoiseen kesäniittyyn. Yksi tikku-ukko muistuttaa muhkeiden viiksiensä ansiosta hykerryttävästi everstiä. Nuorimmat ovat saaneet paperille aikaan vain muutaman värikkään viivan.

”Hienoja Edelfeltejä Teillä siellä kasvaa. Ymmärrän hyvin, miksi näitä on mukava kuljettaa mukana ja selailta. Toivottavasti minullakin on joskus tällaisia.”

”Varmasti on”, eversti sanoo ja ottaa Marian takaisin tarjoamat paperit.

Hän asettelee ne varovasti karttalaukkuun.

”Teistä näkee, että olette varmasti hyvin hedelmällinen.”

”Akkapari”, kiljahtaa käytävän toisella puolella istuva alikersantti tönäisten lakkinsa takaraivolle ja heristäen korttejaan vierustoverinsa nenän edessä. ”Ha-haa, mitäs siihen sanot?”

Maria ei voi olla hymyilemättä toisen puhtaalle voitonriemulle. Alikersantti näyttää siltä, ettei ole ihan nuorimmasta päästä Suomen armeijan uskollisissa riveissä. Toisaalta kuluneet pari kuukautta ovat vanhentaneet heistä jokaista. Maria pelkää, että hänelläkin alkaa kohta olla syvät juonteet silmäkulmissaan, vaikka hän on vasta kaksikymmentäkaksivuotias. Hän sivelee tahtomattaan pyöreitä poskipäitään.

Alikersantin vieressä istuva vänrikki nyrpistää nenäänsä ja kaivaa taskustaan pari kolikkoa. Hän tiputtaa ne vieruskaverinsa valmiina odottavaan kouraan.

”Sanon, että sinulla se käy jatkuva tuuri.”

”Ei tämä tuurista ole kiinni. Eikä minulla niin hyvä tuuri ole kuin Malkilla viime viikolla.”

”Mikäs Malkilla?”

”Se onnenmyyrä oli konekiväärin vierellä syöttäjänä, kun joukkue joutui pahaan keskitykseen.”

”Ei, kuule, kuulosta kauhean onnelliselta. Noin niin kuin Malkin kannalta ainakaan.”

”Joo. Mutta kuuntele. Malkki makasi mahallaan, kun luoti osui kypärään ja jatkoi siitä matkaansa selkää pitkin. Siitä se meni suhisten lumihankeen Malkin taakse. Verta tuli niin paljon, että Malkki oletti lähdön koittaneen. Ei hän edes pystynyt kävelemään.”

”Odotan edelleen, missä kohtaa se onni koitti.”

”Joukkosidontapaikalla Malkin veriset vaatteet riisuttiin ja mies tutkittiin. Kävi ilmi, että luoti oli viistänyt selkää pitkin ja jättänyt jälkeensä verisen uoman. Lopulta se oli lävistänyt pakan ja tullut sitä kautta ulos. Ja nyt mies toipuu jo täyttä päätä.”

”Että mies sai sitten ylimääräisen persvaon. Voihan sille olla käyttöä.”

Maria yrittää välillä kuunnella everstiä, joka tuntuu suunnittelevan venäläisiltä sotasaaliiksi saatujen hevosten jakamista Kannaksella, mutta ajautuu sitten taas kuuntelemaan vieressä korttia pelaavaa kaksikkoa. Hän tietää everstin olevan päämajan tiedusteluosastolta, joten tuskin hän tukikohtaan hevosia tutki-
maan tuli – pikemminkin tunnustelemaan tiedustelijoiden vär-
väämistä, tai ehkä tapaamaan heitä. Ja mistäpä Maria tietää, vaikka agenteja olisi tukikohdassa jo pilvin pimein. Toistaiseksi tiedusteluretket ovat huhujen mukaan suuntautuneet vain vihollisen lähiselustaan. Maria voi kuvitella, ettei sellainen toiminta pitemmän päälle tyydytä päämajan ylimmän johdon tiedontarvetta. Ehkä Rantamala on suunnittelemassa muutosta.

Se asia ei kuitenkaan kuulu Marialle. Häntä väsyttää, mutta hän ei halua nukkua potilaidensa takia. Kortinpelaajia lukuun

ottamatta muut lomalle lähtijät nukkuvat penkeillään. Etummaisesta penkkirivistä kuuluu kuorsaus, ja Maria näkee vinosti toisella puolella istuvan sotilaan pään roikkuvan epämukavan näköisesti. Suu on auki, ja sylki valuu pitkin leukaa. Linja-auton melu ja kavereiden juttelu eivät häiritse unta, jos levon joutuu yleensä repimään sieltä, mistä saa. Ammunta, räjähtely ja sirpaleiden vinkuva surina voivat herättää milloin hyvänsä. Tykkien jylinä kuuluu välillä tännekin asti. Mutta nyt se kaikki on turvalisesti takana. Ainakin hetken.

”Sinä se vänskä makaatkin tänä iltana emännän vieressä ihan oikeassa sängyssä. Koetahan olla herrasmies.”

”No takuulla olen. Toisella puolella nimittäin makaa pari naapuria.”

”Täh?”

”Helsinkiä pommitettiin viime kuussa, ja meiltä hävisi kerrostalosta melkein puolet ryssän helvettiin.”

”Kävikö ihmisille pahasti?”

”Yksi kuoli. Ja ne, joiden kodit tuhoutuivat, majoitettiin ehjiksi jääneisiin asuntoihin. Ei niitä voinut pihallekaan jättää. Seuraavana päivänä oli nimittäin pakkasta kolmekymmentä ja risat.”

”Oho.”

”Että meilläkin on yksiössä kahdeksan henkeä.”

Maria kuulee auton takaa kovaa yskimistä. Yksi lavetilla makaavista kakoo niin, että kuulostaa tukehtuvan. Maria nousee nopeasti ja lähtee kulkemaan linja-auton takaosaan vilkuillen samalla ikkunoista ulos. Hämärä väistyy ja muuttuu helmikuun orastavaksi valoksi, joka muistuttaa kevään olevan siellä jossakin tulossa. Tiellä ei näy muita liikkujia.

Hän pääsee potilaan luo ja kohottaa tämän puoli-istuvaan asentoon. Yskiminen ei lakkaa, mies on pahasti vilustunut rintamalla. Seuraava yskänpuuska kouristaa niin, että saa oksennuksen tulemaan. Miesparan vatsassa ei ole juuri mitään, ruoka ei

ole maistunut. Mutta keltaista sappinestettä roiskuu Marian takinliepeiden välistä lottapuvun helmaan.

Samaan aikaan linja-auto jarruttaa voimakkaasti, ja taas sen perä alkaa heittää liukkaalla ja epätasaisella tiellä. Maria aikoi puhdistaa helmansa, mutta tarraakin nyt ylemmän lavetin reunasta kiinni estääkseen kaatumisen. Saavutettuaan tasapainonsa hän tähyttää etuikkunan suuntaan ja yrittää nähdä, mitä on tapahtunut.

Uniset sotilaat alkavat heräillä. He hierovat silmiään ja pyyhkivät kuolaa leukaperistään.

”Mikäs siellä nyt?”

”Joko ollaan perillä?”

Vaalea lapsenkasvoinen kuljettaja vilkaisee taakseen ja huutaa: ”Joku koni on keskellä tietä.”

Oikea eturengas viistää ojan reunaa, mutta kuljettaja saa sen pysymään tien puolella. Auto luisuu pysähdyksiin. Miehet kurkkivat uteliaasti yrittäen nähdä ikkunoista ulos.

”Mitä se tuossa seisoo?”

”Sillähän on reki perässä.”

”Mitä siinä reessä on? Eikö se voi mennä sivummaksi?” Maria kysyy bussin perältä.

Hän vilkuilee potilaitaan huolestuneena, mutta kukaan heistä ei näytä välittävän tämän maailman asioista. Yskivä potilaskin on vaipunut takaisin lavetilleen. Viivytys harmittaa Mariaa, hän haluaisi saada miehet sairaalaan niin pian kuin mahdollista. Päähänsä ampumahaavan saanut mies sopertaa jotain, mistä ei saa selvää. Hän yrittää repiä sidettä päänsä ympäriltä, ja Maria menee rauhoittelemaan. Juuri muuta hän ei voi tehdä kuin painaa miehen vahvat kädet alas ja silittää sitten tämän otsaa.

”Hyss, kaikki hyvin. Kohta päästään jatkamaan.”

Bussin etupäässä sotilaat ovat nousseet ylös ja kerääntyneet tuulilasin eteen ihmettelemään itsepintaista kaakkia, joka tukkii tien. Everstikin kohottautuu, mutta pysyy omalla paikallaan.

Hän on taas levittäytynyt peitekarttoineen kahdelle penkille sen jälkeen, kun Maria jätti paikkansa.

Hevosen takana on tiessä levike, josta suurimman osan täyttävät pöllipinot. Hevonen on tiellä bussin edessä poikittain niin, ettei siitä voi varmuudella sanoa kumpaan suuntaan se on ollut menossa vai onko se seissyt paikallaan jo kauemmankin aikaa.

Todennäköisesti hevonen oli kuitenkin menossa rintamalle päin, sillä reki on täynnä heinää. Sitä on yritetty kasata kyytiin mahdollisimman suuri määrä tukemalla katkaistuja heinäseipäitä pystyyn reen laitoja vasten ja sitomalla kuorma narulla löysäksi paketiksi. Rintamalla olevat hevoset tarvitsevat paljon apetta. Semminkin nyt, kun on niin kylmä ja voimia kuluu pelkkään lämpimänä pysyttelemiseen.

Suomalaiset sotivat mielellään sissitaktiikalla käyttäen hyväkseen maaston suojaa. Se antaa lisäetua vihollista vastaan, joka joutuu komean kalustonsa vuoksi pysyttelemään teiden läheisyydessä. Suomalaisilla ei juuri kalustoa ole, joten isänmaan metsät ja suot tarjoavat heille parhaat lähtökohdat. Ja sen vuoksi hevosia tarvitaan kuljetustehtäviin. Ne ryskivät menemään raskaita taakkojaan pahimmassakin korvessa.

”Missä hevoskuski on?” eversti kysyy. ”Näettekö te?”

”Paskalla varmaan pöllipinojen takana, ei sitä näy.”

”No, menkää siirtämään tuo reki. Ja hevonen. Päästään jatkaamaan matkaa.”

Kuski menee ensimmäisenä ovesta ulos ja kääntelee päätään puolelta toiselle nähdäkseen, mitä on tapahtunut. Toiset purkautuvat jonona hänen jäljessään.

Korttia pelannut alikersantti menee tutkimaan pöllipinon taustaa luultavasti yrittääkseen erottaa tuoreita jälkiä lumesta. Mutta kääntöpaikka on niin tallattu, ettei siitä irtoa vihjeitä. Autonkuljettaja tarttuu ruunikkoa suitsista ja yrittää suullaan maiskuttaen kannustaa hevosta vetämään kuormansa sivuun.

Hevonen ottaa pari askelta. Se näyttää pullealta, mutta se joutuu enimmäkseen pitkästä ja pörröisestä talvikarvasta. Luontokappaleet osaavat vastata luonnon vaihteleviin vaatimuksiin paremmin kuin ihmiset.

”Siirrä nyt se kaakki, niin päästään jatkamaan”, joku hoputtaa.

”Eihän sitä tähän voi yksinään jättää, jos kuskia ei löydy. Hevonen kuvittelee olevansa töissä, kun sillä on reki perässä. Tähän se jää kylmettymään ja nälkää kärsimään. Ei se yllä itse omasta reestään syömäänkään.”

”Riisutaan valjaista ja lasketaan irti. Kyllä se kortteeriinsa osaa.”

Alikersantti huutaa pöllipinon luota: ”Hei, täällähän on verta maassa.”

”Häh? Mistä se on tullut?”

Ja silloin räjähtää helvetti valloilleen. Kuolema tulee pöllipinon takaa vain puoli sekuntia sen jälkeen, kun alikersantti keksii veren alkulähteen. Se on vuotanut maahan kaatuneen ja sivuun raahatun hevuskuskin rinnasta.

Luultavasti alikersantti ehti ennen kuolemaansa päätellä maahan kaatuneen miehen hevosen ajajaksi paksuista koiran- karvarukkasista. Ne ulottuvat kyynärpäihin ja näyttävät melko uusilta, korkeintaan tänä talvena käytetyiltä. Punaisesta, tuuheasta karvasta ei voi erehtyä. Joku suomenpystykorvauros on taas viime keväänä karannut yhden kerran liikaa narttujen perään näiden herkistellessä kiima-aikaansa. Kevätpuolella sitä tapahtuu paljon – niin mukavaa kuin ikävää.

Toinen karvarukkasen peittämä käsi on miehen kaatuessa retkahtanut tervehdysasentoon pään viereen. Lämmin karvareuhka on valahtanut silmille niin, että miehen kasvot näkyvät vain puoliksi. Ei sotilasasua. Ilmiselvä siviili. Vanha mies, joka on auttanut omilla ponnistuksillaan sotaa käyvää isänmaataan. Ei edes Cajander-malliseen asepukuun kuuluvaa vyötä ja kokardia. Muuta ei pääministeri Cajanderilla ollut kaikille sotaan

lähteville miehille antaa, joten hän sai ikuistettua nimensä sotilasasujen historiaan.

”Mitä hel...”

Dhun-dhun-dhun. Pikakivääri nakuttaa terävän metallisella äänellään sarjatululta pöllipinon takaa ja kaataa maahan lomabussin matkustajat. Kuljettaja katsoo hämmästyneenä pöllipinon taakse. Ehkä hän etsii katseellaan venäläisille sotilaille tyypillisiä piippalakkeja. Mutta niitä ei näy.

”Kuka oikein...”, jää hänen viimeisiksi sanoikseen tässä elämässä.

Dhun-dhun-dhun-dhun.

Lomalle lähtevillä miehillä ei ole aseita. Niistä on vähintään yhtä kova pula kuin kaikesta muustakin. Joten ne eivät miesten mukana kulje. Everstillä sen sijaan on. Hänellä on ysimillinen Lahti-pistooli vyöllään, ja hän on vetänyt sen käteensä ennen kuin ensimmäinenkään luoti ehti kääntöpaikalla lentää.

Ja hänen voi olettaa käyneen mahdollisuutensa läpi. Rantamala on teoretikko eikä sotakenttiä vuosia kolunnut mies, jonka reaktiot tulevat selkäytimestä. Siksi hän turvautuu päätelmiin.

”Meillä on kolme mahdollisuutta”, Rantamala sanoo Marialle. ”Hyökkääjät eivät ehkä ole nähneet minua, joten minulla saattaa olla yllätysetu puolellani.”

Maria ei saa sanaa suustaan. Hän on painunut kontalleen bussin käytävälle haavoittuneiden lavettien viereen.

Eversti jatkaa: ”Voin ryömiä linja-auton ovelle ja siitä ulos. Mutta minun pitäisi päästä auton taakse, että saisin laajemman tähytyskulman ja edes jonkinlaisen suojan. Ja sieltä minun täytyisi napsia ampujat yksi kerrallaan. Hyötysuhde on huono pikakiväärin automatiikkaa vastaan.”

”Älkää menkö, olkaa niin kiltti”, Maria anelee.

”Auton etukautta suojaan on matkaa viisi metriä. Siihen minulla kuluu vähintään viisi sekuntia. Plus sekunnit, jotka tuhlautuvat autosta laskeutumiseen. Vähintään kaksi sekuntia.”

”Mahtuisitteko Te ryömimään auton ali?”

”Tuskin. En nykykunnossa ainakaan. Autosta poistuminen on parhaimmillaankin liian hidas taktiikka. Pikakiväärin tehokas kantama on kahdeksansataa metriä ja Lahti-pistoolin vain viisikymmentä metriä. Minuun osuu varmasti ennen kuin pääsen suojaan.”

”Mikä se toinen mahdollisuus on? Voinko minä tehdä jotain?”

”Toinen mahdollisuus on piiloutua linja-autoon ja odottaa hyökkääjien tuloa.”

”Tulevatko he sisään?” Maria kauhistuu.

”Olen pahoillani, mutta miksi eivät tulisi? Ainakaan minä en jättäisi autoa tutkimatta. Ja silloin heidän täytyy tulla ovesta yksi kerrallaan. Minä ehdin niistä pistoolilla ainakin pari ensimmäistä.”

”Mutta kuinka monta hyökkääjiä on?”

”Sitähän me emme tiedä.”

Maria näkee everstin yrittävän kurkistaa ikkunasta, mutta painavan sitten päänsä takaisin alas uskaltamatta nostaa sitä kovin korkealle. Luultavasti hän ei nähnyt pöllipinon taakse. Ja edelleen: turha lähteä pistoolilla pikakivääriä vastaan. Voihan vastassa olla muitakin aseita.

Eversti katsoo Mariaa ja hengittää syvään.

”Otetaan se kolmas mahdollisuus.”

Rantamala vilkaisee taakseen bussin käytävää pitkin. Haa-voittuneet eivät ole liikkuneet.

”Menkää vielä matalammaksi. Käykää ihan vatsallenne”, eversti korottaa ääntään pikakiväärin metallisen äänen yli ja tehostaa vielä sanomaansa viittaamalla kädellään.

Sitten Rantamala kääntyy katsomaan eteensä ja kohottaa Lahti-pistoolin ikkunan alareunaan. Hän alkaa tulittaa, mutta nopeasti ase kimpooa hänen kädestään. Ampumapaikka paljastui hetkessä, ja luoti lävistää Rantamalan oikean käsivarren.

Linja-auton perällä Maria Jaala tukahduttaa väkisin esiin pyrkivän nyyhkytyksen ja hautaa päänsä käsiensä alle. Mikä

hyökkäys tämä oikein on? He ovat syvällä taistelurintaman turvallisella puolella, ei täällä ole vihollisia. Lentokoneiden hyökkäyksiin on totuttu, mutta nämä luodit tulevat maan tasalta. Onko joku suomalainen tullut hulluksi?

Maria ei uskalla nostaa katsettaan ennen kuin omatunto alkaa kolkuttaa. Se väittää hänen olevan strutsi, joka hautaa päänsä hiekkaan ollakseen näkymätön. Ja jatkaa, että strutsista ei paljon ole apua laveteilla avuttomina makaaville potilaille.

Mutta ei ole ammutusta sairaanhoitajatarestakaan, Maria antaa mielessään takaisin omille ajatuksilleen. Nostaa kuitenkin katseensa ja haroo luonnonkiharasta tukasta silmille irronneet tummat suortuvat takaisin hiusneulojen ja lottalakin alle nähdäkseen paremmin. Hän makaa pitkin pituuttaan bussin käytävällä pää ovelle päin ja kohottaa ylävartalon varovasti kyynärpäiden varaan. Ammunnan äänet ovat lakanneet. Maria ei näe muuta kuin Rantamalan, joka ryömii häntä kohti rypistyneitä peitekarttojen lehtiä kourassaan puristaen. Maria lähtee kohtaamaan everstiä vastaan.

”Osuiko Teihin?”

Eversti tekee matkaa kyynärpäidensä varassa. Sitten kipeän käden voimat pettävät ja everstin pää kolahtaa lattiaan. Hän nousee sinnikkäästi jatkamaan matkaa toisen kätensä varassa. Päästessään puolen metrin päähän Mariasta hän työntää ruttantuneet karttalehdet tälle.

”Ottakaa nämä ja piilottakaa johonkin.”

Sitten eversti puristaa vapautuneella kädellään toista kättään hauislihaksen paikkeilta.

”Teihin on osunut. Antakaa minun katsoa”, Maria hätäilee.

Eversti ähisee: ”Piilottakaa ensin ne lehdet.”

Maria vilkuilee ympärilleen. Mihin hän voi työntää ne? Taajuttoman potilaan alle? Sitten hän huomaa lattialla korin, jossa on käytettyjä, verisiä siteitä. Maria nostaa niitä ja työntää peitekartat siteiden alle. Hän on juuri aikeissa ryhtyä tutkimaan

everstin kättä, kun bussin ovesta työntyä sisään roteva ja harteikas mies. Miehellä on likaiset kasvot ja niin lyhyeksi ajellut hiukset, että ne ovat pelkkä erivärinen kenttä kallon päällä. Hattua ei ole, vaikka ulkona on kylmä. Nenä on suora, ei pysty. Mutta niin lyhyt, että matka ylähuuleen on pitkä. Se tuo mieleen väkisin kuvan kärsäänsä nostavasta karjusta. Miehen liikkeissä ja olemuksessa olisi tarpeeksi uhkaavuutta ilman asettakin. Mutta hän työntää edellään kivääriä, ja se osoittaa suoraan Mariaa kohti. Aseen heilumatta yhtään mies kääntelee päätään ja tarkastaa penkit ja käytävän. Hän löytää everstin kädestä kimmonneen pistoolin ja työntää sen housunkauluksensa sisään.

Maria painaa päänsä uudelleen alas. Tietää, ettei siitä ole mitään hyötyä, mutta ei mahda itselleen mitään. Hän tuntee lamaannuksen hiipivän sisimpäänsä. Näinkö hänelle käy tiukassa tilanteessa? Sairaanhoidajattaren koulutus ei sittenkään valmistanut kaikkeen.

Maria tunnistaa kiväärin, koska niitä on Suomen armeijalla. Se on Mosin-Nagant, joita jäi Suomeen Venäjän vallan ajalta. Sotilaat moittivat niitä hankaliksi. Niissä on jo vanhuuttaan kuluneet piiput ja jokin kummallinen venäläinen tähtäin. Ase voi olla Suomesta tai Neuvostoliitosta. Tai jostain muualta. Jos mies ei sano mitään, Maria ei pysty tunnistamaan hänen kansalaisuuttaan.

Mutta se ongelma ratkeaa pian, sillä karju kääntää hetkeksi päänsä ja huutaa olkansa yli ulos:

”Täällä on vielä pari. Voitte tulla, reitti on varmistettu.”

Mies puhuu suomea. Maria yrittää kuulostella, onko hyökkääjällä jokin aksentti, joka paljastaisi tämän alkuperän. Mutta jos sellainen on, sitä ei noin lyhyistä lauseista pystynyt tunnistamaan.

Maria ei nosta päätään, mutta kääntää katsettaan sen verran ylös, että näkee auton etuosan. Karju kävelee lähemmäs, ja hänen perässään autoon tunkeutuu viisi muuta miestä. He ovat pukeutuneet sekalaisiin vaateriepuihin. Ikään kuin olisivat kaivaneet

ne kiireessä jostain lumppukauppiaan toripöydältä ja keskittyneet lähinnä vain verhoamaan itsensä jotenkuten lämpimästi.

Karjun perässä linkuttaa ulkoisesti tämän täydellinen vasta-kohta. Kauhustaan huolimatta Maria ei voi olla panematta merkille miehen silmään pistävää ulkonäköä. Hän on niin komea, että on saattanut ennen sotaa olla filmitähti. Leveät hartiat ja kulmikas leuka kiinnittävät ensimmäisenä huomion. Lähemmäksi päästyään mies katsoo kiinteästi Mariaa tummien kulmien alta. Maria räpäyttää silmänsä kiinni, ettei tuijottaisi. Sen hän ehtii huomata, että miehen lököttävien ruskeiden housujen toinen lahje on revennyt. Mitä ikinä onkaan tapahtunut, se on saanut filmitähden ontumaan pahasti. Hän käyttää omaa Mosin-Nagantiaan kävelykeppinä. Luottaa ilmeisesti siihen, että karjulla on tilanne hallinnassa.

Eversti Rantamala makaa bussin käytävällä kasvot Mariaan päin. Hänen nenästään tippuu verta auton lattialle.

”Keitä te olette?” eversti kysyy parhaalla upseerin käskevällä ja alistavalla äänensävyllään.

Hän yrittää kääntää päätään ovea ja hyökkääjiä kohti, mutta niska näyttää jäykältä.

”Miksi hyökkäätte sairaankuljetusajoneuvon kimppuun?”

”Kädet niskan taakse”, karju ärähtää.

Äänensävy on sellainen, että Maria ja eversti tottelevat. Rantamala tosin ampumahaavan takia irvistäen.

Karju kääntyy käytävällä vähän poikittain päästääkseen filmitähden ohitse. Tämä linkuttaa everstin ja Marian yli lavettien viereen kiinnittämättä pienintäkään huomiota everstin sanoihin. Hän ottaa tukea ensimmäisen lavetin reunasta ja kohottaa kiväärillään sotilasta peittävää huopaa. Sotilas on tajuton. Hän ei tiedä tapahtuneesta mitään.

”Tämä näyttää jo käytännössä menetetyltä”, filmitähti sanoo.

Hänen peräänsä harppoo hyvin pienikokoinen mies, jonka saappaat näyttävät naurettavan isoilta ja hartiat luisuilta. Hänellä

on yllään harmaa villapaita ja sen päällä tikkitakki, jonka hihat on revitty irti.

Miksi ihmeessä? Maria miettii.

Eikö hihoille olisi ollut käyttöä nimenomaan tänä talvena? Sitten hän huomaa ajattelevansa joutavia peittääkseen todelliset ongelmat. Hän vilkaisee tarkemmin luisuhartian kasvoja ja hämmästy. Sehän on nainen. Naisella on korkeat poskipäät ja aika iso nenä. Suoraksi viivaksi puristetun suun paksut huulet ovat töröllään halveksivassa ilmeessä. Hiukset on sullottu lakkiin, jonka korvaläpät on nostettu ja solmittu pään päälle. Hiukset voivat olla pitkätkin ilman, että sitä kukaan huomaa.

Karju astuu pari askelta lähemmäs, nostaa kiväärinsä ja ampuu lavetilla tajuttomana makaavaa miestä rintaan suoraan sydämen kohdalle. Tajuton mies nytkähtää, mutta tuskin ehtii tajuta siirtyvänsä parempaan maailmaan näistä kärsimyksistä.

”Niin kuin sanoin”, filmitähti sanoo tasaisella ja vivahteettomalla äänellä. ”Käytännössä menetetty.”

Nyt Maria luulee kuulevansa miehen äänessä hienoisen aksentin. Ei syntynyt Suomessa. Tai sitten viettänyt pitkän ajan ulkomailla.

”Mitä helvettiä?” eversti älähtää.

Mosin-Nagantin piippu siirtyy filmitähden takaa osoittamaan Rantamalan päätä. Karjun suupieliin ilmaantuu nautinnollinen hymy.

”Odota”, filmitähti sanoo. ”Tämä on eversti. Hänestä voi olla meille hyötyä.”

”Kieltähän me tulimme hankkimaan”, luisuhartia huomauttaa.

Ääni varmistaa hänet naiseksi.

Filmitähti nyökkää.

”Otetaan mukaan.”

Sitten hän lähtee järjestelmällisesti etenemään lavettien sivuitse.

”Katsotaan, onko täällä muita vaivan vääртеjä.”

Jos joku potilaista hereillä onkin, nyt hän takuulla näyttelee kuollutta. Filmitähti nostaa huopaa ja pudistaa päätään. Karju ampuu laukauksen tarkasti sydämeen. Ivallinen hymy ei väisty hetkeksikään hänen suupielistään.

Kyyneleet valuvat Marian silmistä, mutta hän ei uskalla päästää ääntäkään. Yhden hyvän puolen hän löytää. Karju on niin hyvä ampuja, ettei haavoittuneiden tarvitse kärsiä enää enempää.

Kunnes neljännellä ja viimeisellä lavetilla makaava, jalkaan haavoittunut mies yrittää tehdä yllätyshyökkäyksen. Hän viskaa huovan syrjään ja tavoittelee karjun kivääriä. Ehkä hän ajattelee, ettei mitään menetettävääkään ole. Hyökkäys onnistuu puolittain, hän saa aseensa sysätyksi sivuun. Mutta heti perässä tulee luisuhartia, joka on vetänyt pistimen metallitupesta ja iskee sillä sotilasta suoraan kaulaan. Tämä yrittää tukahduttaa verenvuodon käsillään, mutta tehtävä on toivoton. Hän tukehtuu tuskallisesti kakoen omaan vereensä ennen kuin ehtii vuotaa kuiviin.

Karju siirtyy ja osoittaa Mosin-Nagantilla suoraan Marian päähän. Hän vilkaisee kysyvästi filmitähteä. Ehkä tämä on joukon johtaja.

”Herran tähden”, eversti kähisee. ”Hän on nainen. Ei tämä ole naisten sota.”

”Mikä minä sitten olen?” luisuhartia kysyy ja iskee kiväärinperällä everstiä takaraivoon.

Tämän pää lysähtää lattiaan nenä taas edellä.

Maria sulkee uudelleen silmänsä. Lopullisesti, hän uskoo.

Filmitähti pohtii edelleen Marian kohtaloa: ”Onko meillä tälle namuselle käyttöä?”

”No ei helvetissä ole”, luisuhartia sanoo.

”Minkäs lajin lotta sinä olet?” filmitähti kysyy ja potkaisee likaisen saappaansa kärjellä Mariaa suoraan pakaroiden alle jalkojen väliin.

Potku ei ole niin kova, että se vahingoittaisi. Mutta nöyryytyksestä kyöneleet nousevat Marian silmiin ja purkautuvat kuuluviin ennen kuin hän ehtii estää. Ääni kuulostaa hänen omissakin korvissaan uikutukselta, ja Maria sulkee suunsa. Näin yksin hän ei vielä koskaan ole tuntenut olevansa.

”Lääkintälotta”, hän saa sanotuksi.

Koska ei muutakaan uskalla tehdä. Totuus on useimmiten paras vaihtoehto.

”Kurssin käynyt vai oikein sairaanhoitajatar?” filmitähti jatkaa tenttaamistaan.

”Sairanhoitajatar.”

”Otetaan mukaan. Minulla on sinulle henkilökohtaista käyttöä.”

”Naisia ei oteta”, luisuhartia korottaa ääntään, joka nousee kiihtymyksestä falsettiin.

Maria ilahtuu. Ehkä nainen ymmärtää toista naista ja vaatii hänen vapauttamistaan.

Luisuhartian seuraavat sanat kuitenkin tuhoavat tämän uskon: ”Montako naista tämä retki sitten sinun mielestäsi tarvitsee?”

Maria puristaa silmät tiukemmin kiinni. Luisuhartia on mustasukkainen. Tulossa on takuulla enemmän ongelmia kuin apua.

Filmitähti mulkaisee luisuhartiaa ja potkaisee Rantamalaa kylkeen.

”Sitokaa tämä eversti käsistään penkin jalkaan”, hän sanoo ja kääntää päätään auton etuosaa kohti.

Jonossa toiseksi viimeisenä oleva mies lähtee puikkelehtimaan lähemmäs. Hänellä on resuinen harmaa takki, joka on vyötetty narulla. Takissa on likaisenkeltainen lampaankarvakaulus.

”Ja lotta myös”, filmitähti jatkaa. ”Hän saa vähän myöhemmin katsoa minun jalkaani.”

”Minähän sanoin, ettei sen lentäjän kyytiin kannata lähteä”, luisuhartia sanoo ärtyneellä äänellä.

Hän on näköjään yhä suutuksissaan siitä, että Maria saa vielä hetken pitää henkensä.

”Se mies ei iltapäivällä enää osaa kotiinsakaan. Sinun jalkasi olisi terve, jos olisimme päässeet hyppäämään koneesta siihen, mihin suunnittelimme.”

Filmitähti katsoo kylmästi luisuhartiaa.

”Ei lentäjiä puussa kasva. Edes meille.”

”Harali on oikeassa”, korsto puuttuu keskusteluun.

Maria painaa mieleensä, että luisuhartian nimi on Harali. Luultavasti se on sukunimi.

Korsto jatkaa virnistellen: ”Mutta ei lentäjä aamullakaan voinut lähteä. Hänen kätensä vapisivat liikaa ennen neljättä ryyppyä. Pääsimmhän me kuitenkin hyppäämään Suomen kamaralle, sehän se oli tarkoituskin.”

Filmitähti kohauttaa hartioitaan. Hän näyttää melkein tylsistyneeltä. Ilmeisesti joukon johtajan on oltava rauhallinen tilanteessa kuin tilanteessa. Tai sitten miehellä ei ole tunteita lainkaan.

Maria vilkaisee everstiä. Tämä on yhä tajuton eikä verenvuoto nenästä ole lakannut. Tilanne ei ole muuttunut miksikään, eversti ei pysty auttamaan. Päinvastoin, Maria pelkää hänen pian tukehtuvan omaan vereensä. Hänen ajatuksensa katkaisee lampaankarvakaulus, joka vähääkään varomatta ja kovakouraisesti tempaisee Marian kädet ja sitoo ne penkin jalkaan.

Filmitähti mittailee katseellaan linja-autoa. Sen moottori ronksuttaa yhä tyhjäkäynnillä. Kuljettaja kuvitteli vain piipahtavansa ulkona siirtämässä hevosen.

”Ehkä oli hyvä, että kone pudotti meidät vähän sivuun. Tässä meillä on nyt kulkuneuvo.”

Korsto vastaa: ”Tämähän on melkein parempi kuin alkuperäinen suunnitelma. Saimme heti hankittua kieltä.”

Sitten hän potkaisee taas tajutonta everstiä, näköjään huvikseen.

”Eiköhän tuo veisaa meille komean virren valkosuomalaisten suunnitelmista?”

”Aitmanin jalka on yhä ruhjeilla, koska emme päässeet hyppäämään siihen kohtaan kuin aioimme”, Harali jankuttaa.

Maria painaa muistiin, että filmitähden nimi on Aitman.

”Ja ettekö luule, että suomalaiset vähän ihmettelevät, kuka tätä bussia ajaa.”

”Meillähän on tuolla ulkona seitsemän suomalaista asepukea, joille ei ole enää mitään käyttöä”, Aitman vastaa. ”Ja jos ne eivät teille riitä, niin tuossa laveteilla on lisää. Jos ihan vaihtovaatteet haluatte. Pitäkää kiirettä, tänne voi eksyä lisää väkeä millä hetkellä tahansa.”

”Asepuvut ovat nyt rei’itettyjä”, korsto huomauttaa.

”Ja osa verisiä”, Harali säestää. ”Makrushin ei ole turhan siisti ampuja.”

Harali vilkaisee happamasti korstoa.

”Anteeksi vain, hyvä rouva” Makrushin kuittaa. ”En tullut ajatelleeksi, että tästä tulee muotinäytös. Sitä paitsi kukahan roiski eniten verta pistimellään?”

”Lopettakaa tuo riitely. Ja pankaa toimeksi. Ruumiit laveteilta ulos, siirtäkää kaikki pöllipinon taakse. Vaatteet vaihtoon, ja sen jälkeen loputkin samaan pinnoon. Ottakaa parhaiten säilyneet asepuvut. Ei meitä kukaan niin tarkasti katso, kun bussin ikkunan takaa tervehdimme suomalaisia. Ja auton kyljessä on risti, sen annetaan kulkea rauhassa.”

Maria ajattelee, että tuo oli pahin ristiriita ikinä, mutta hyökkääjät ryhtyvät toimeen.

Yhden kuolleen suomalaisen sotilasparan saapas osuu kipeästi Marian päähän, kun miestä raahataan hänen ylitseen.

Kymmenen minuutin kuluttua Aitman asettuu kuljettajan istuimelle alikersantin asepuvussa, mutta ähkäisee ja linkkaa sivuun. Hänen jalkansa ei kestä polkimen painamista. Hän määrää toisen miehen tilalleen ja hoputtaa viimeisiä hyökkääjiä ulkoa sisään.

”Mitä tälle hevoselle tehdään?” joku huutaa ulkoa.

”Katkokaa siltä valjaat ja iskekää lautasille. Kyllä se siitä lähtee.”

Korstomainen Makrushin tulee viimeisenä ovesta sisälle reppu selässään haettuaan varusteensa piilosta. Hän jää askelmalle katselemaan ulos.

Vaihdelaatikko ratisee kuljettajan yrittäessä löytää peruutusvaihteen. Ja ulvahtelee sitten hänen nostaessaan kytkintä. Ehkä mies ei ole niin taitava kuski, että hallitsisi minkä hyvänsä vieraan ajoneuvon. Bussi lähtee nytkähdellen liikkeelle.

Aitmanin jalka osuu kipeästi käytävän lattiaan, ja hän karjahaata tuskasta.

”Varovasti, ääliö.”

”Anteeksi.”

Bussi peruuttaa levikkeelle. Makrushin aikoo nousta viimeisen askeleen sisään ja sulkea oven, mutta kääntyy vielä ulospäin. Hän kohottaa kiväärinsä ja laukaisee sen. Kuski vilkaisee miestä kulmat kurtussa.

”Tulin siihen tulokseen, ettei sittenkään jätetä hevosta suomalaisille”, Makrushin kuittaa ja sulkee oven takanaan.

Tulituksen rikkomasta ikkunasta käy viima linja-auton käytävälle. Marian kauhu vaihtuu turtaan välinpitämättömyyteen. Hänen tekee mieli sulkea silmänsä lopullisesti ja luovuttaa. Hän ei näe minkäänlaista pakenemisen mahdollisuutta. Eikä kukaan edes tiedä, etteivät he koskaan päässeet määränpäähensä. Miten nopeasti heitä tullaan etsimään?

Sairaanhoitajattarena Maria tunnistaa Aitmaniksi kutsutun miehen oireet. Mies on täydellinen psykopaatti. Tunteeton, empatiakyvytön ja armoton. Ja joukon johtaja. Eikä mitään sen parempaa voi todellakaan sanoa Makrushininkaan luonteesta. Hänellä ja Rantamalalla ei ole mitään toivoa.